

Ljiljana DOBROVŠAK

**NACIONALNE MANJINE
U VUKOVARSKO-
-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI
U POPISIMA 1991.
I 2001. GODINE**

Na području Hrvatske tradicionalno živi veliki broj nacionalnih manjina, najviše u Istri, sjevernoj Dalmaciji, Lici, Kordunu, Banovini, zapadnoj i istočnoj Slavoniji i Baranji. Primjerice, u Vukovarsko-srijemskoj županiji brojne nacionalne manjine živjele su u prošlosti, a tako je i sada. Nacionalne manjine naseljavale su to područje tijekom raznih povijesnih razdoblja, počevši od srednjeg vijeka, pa sve do dvadesetog stoljeća. Neke nacionalne manjine oduvijek žive na ovim prostorima, dok su se pripadnici drugih doseljavali u različitim razdobljima.¹ Osamostaljivanjem Republike Hrvatske i njezinim međunarodnim priznanjem 1992. godine, nacionalne manjine dobivaju nov status. To se odnosi na sve nacionalne manjine, bez obzira na to jesu li do tada formalno imale status manjine ili ne.² Republika Hrvatska je od bivše SFRJ naslijedila model zaštite prava samo nekih nacionalnih manjina te je odmah po uspostavi neovisnosti priznala i stečena prava ostalih nacionalnih manjina. Međutim, taj proces priznavanja nije bio lagan. Prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj regulirao je tek Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, koji je stupio na snagu 23. prosinca 2002. godine, a njime se Republika Hrvatska obvezala na poštivanje i zaštitu prava nacionalnih manjina u skladu s Ustavom i međunarodnim dokumentima. Prema njemu:

Nacionalna manjina je skupina hrvatskih državljanina čiji pripadnici su tradicionalno nastanjeni na teritoriju Republike Hrvatske, a njeni članovi imaju etnička, jezična, kulturna i/ili vjerska obilježja različita od drugih građana i vodi ih želja za očuvanjem tih obilježja (članak 5. Ustavnog zakona).

¹ Više o povijesno-političkim razdobljima doseljavanja stanovništva kod: Alica Wertheimer Baletić i Anđelko Akrap, Razvoj stanovništva Vukovarsko-srijemske županije s posebnim osvrtom na ekonomsku strukturu od 1971. do 2001., *Društvena istraživanja*, 93-94, siječanj-travanj, 2008., 51.-75.

² Siniša Tatalović, *Nacionalne manjine u Hrvatskoj*, Split, Stina, 2005., 8.-14.

Temeljna načela zaštite prava nacionalnih manjina izrečena su u odredbama 2 i 4 Ustavnog zakona, a pored temeljnih ljudskih prava i sloboda pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se i ostvarivanje posebnih prava i sloboda koje oni uživaju pojedinačno ili zajedno s osobama koje pripadaju istoj nacionalnoj manjini, te sa pripadnicima drugih nacionalnih manjina, naročito: služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi; odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe, uporabu svojih znamenja i simbola; kulturnu autonomiju održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, te očuvanja i zaštite svojih kulturnih dobara i tradicije; pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere; pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja (primanje i širenje informacija) na jeziku i pismu kojim se služe; samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa; zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini, te u upravnim i pravosudnim tijelima; sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina; te zaštitu od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda (članak 7. Ustavnog zakona).³

Za praćenje, analizu i zaključak o problematici naznačenoj u naslovu ovog rada dva su ključna izvora: popisi stanovništva Republike Hrvatske iz 1991. i 2001. godine. Usporedbom podataka iz tih popisa mogu se analizirati promjene koje su u međuvremenu nastale u nacionalnoj strukturi Vukovarsko-srijemske županije. Potrebno je istaknuti da su oba popisa nastala u specifičnim, netipičnim i prilično destabilizacijskim, društveno-političkim prilikama. Naime, popis stanovništva iz 1991. obavljen je poslije radikalnih, demokratskih promjena 1990. u Hrvatskoj i uoči rata (srbijske oružane agresije) koji je u ljeto iste godine buknuo u Republici Hrvatskoj (*Popis stanovništva 1991., Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima, dokumentacija 881*, Zagreb, 1992.), dok rezultati popisa iz 2001. umnogome nasljeđuju negativne posljedice ratnih događanja tijekom Domovinskog rata (1991.-1995.), koje su bitno utjecale na nacionalnu strukturu stanovništva (Podaci Državnog zavoda za statistiku, www.dzs.hr).⁴

3 *Narodne novine*, br. 155./2002., članak 6. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina.

4 Ivan Jelić, Nacionalna i vjerska struktura stanovništva Brodsko-posavske županije 1991.-2001., *ČSP*, 2, Zagreb, 2008., 315.-317.

	1991.	2001.
Republika Hrvatska – ukupno	4.784 265	4.437 460
Hrvati	3.736 356	3.977 171
Nacionalne manjine – ukupno	757.061	331.383
Ostali	3.012	21.801
Nisu se izjasnili u smislu nacionalne pripadnosti	73.376	89.130
Jugoslaveni	106.041	
Regionalna pripadnost	45.493	
Nepoznato	62.926	17.975

Posljednji popis stanovništva iz 2001. pokazuje da se ukupan broj stanovnika Republike Hrvatske u razdoblju 1991.-2001. smanjio za 7,3% (sa 4.784.265 na 4.437.460). Istodobno, broj pripadnika većinskog hrvatskog naroda, unatoč snažnoj depopulaciji ukupnog stanovništva, povećan je za 6,4%, a udio u ukupnom broju stanovnika povećao se sa 78,1% na 89,6%. Ukupan broj pripadnika nacionalnih manjina, u istom je međupopisnom razdoblju, više nego prepolovljen, dok se njihov udio u ukupnom stanovništvu Hrvatske smanjio sa 15,8% na 7,5%.

Tablica 1.
Stanovništvo Hrvatske
1991. i 2001. prema
narodnosti

Tablica 2.
Nacionalne manjine
1991. i 2001. u
Hrvatskoj

REPUBLIKA HRVATSKA	1991.	2001.
Albanci	12.032	15.082
Austrijanci	214	247
Bošnjaci	43.469	20.755
Bugari	458	331
Crnogorci	9.724	4.926
Česi	13.086	10.510
Mađari	22.355	16.595
Makedonci	6.280	4.270
Nijemci	2.635	2.902
Poljaci	679	567
Romi	6.695	9.463
Rumunji	810	475
Rusi	706	906
Rusini	3.253	2.337
Slovaci	5.606	4.712
Slovenci	22.376	13.173

Srbi	581.663	201.631
Talijani	21.303	19.636
Turci	320	300
Ukrajinci	2.494	1.977
Vlasi	22	12
Židovi	600	576

NACIONALNE MANJINE PREMA POPISIMA 1991. I 2001. U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI

Tijekom proteklih desetljeća, pa i stoljeća Vukovarsko-srijemska županija imala je dinamičan povijesno-politički, društveno-gospodarski i demografski razvoj, koji se odrazio na brojnost nacionalnih manjina na njezinu teritoriju, jer su bila brojna i česta useljavanja stanovništva različitog etničkog podrijetla.⁵ Nakon Drugoga svjetskog rata, do kraja 1960-ih godina ova je županija bila izrazito imigracijsko područje. Početkom 1970-ih radikalno se mijenja smjer migracijskih struja, pa prevlast nad useljeničkim preuzimaju iseljenička kretanja. Srbijanska oružana agresija na Hrvatsku, i u sklopu nje na Vukovarsko-srijemsku županiju, prouzročila je velika ljudska i materijalna stradanja te promijenila demografsku sliku prostora. Županije su u suvremenoj Hrvatskoj kao institucija uvedene Božićnim ustavom 1990. godine. Njihova organizacija i teritorijalno rasprostranjenje zakonski su definirani tek u drugoj polovici 1992. godine, da bi prvi izbori za županijske skupštine bili održani u veljači 1993. godine. Tako je Vukovarsko-srijemska županija konstituirana 16. travnja 1993. godine u Vinkovcima (od tri bivše općine koje su ušle u sastav županije, općina Vukovar bila je u cijelosti okupirana, općina Vinkovci približno 44%, a veći dio bivše općine Županja bio je u zoni ratnog djelovanja).

Vukovarsko-srijemska županija ima 84 naseljena mjesta, koja u organizacijskom pogledu čine 5 gradova i 26 općina. Vukovarsko-srijemsku županiju čine gradovi: Vukovar, Vinkovci, Županja, Ilok i Otok te općine: Andrijaševci, Babina Greda, Bogdanovci, Borovo, Bošnjaci,

5 Dražen Živić, *Stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije*, Institut Pilar, Ogranak Matica hrvatske Vukovar, Zagreb-Vukovar, 2006., 144.-146.; Dražen Živić, *Demografski resursi društveno-gospodarskog razvitka Vukovara*, Zbornik *Vukovar - hrvatska baština i perspektive razvoja*, uređ. Dražen Živić, Ivana Žebec, Institut Pilar, Zagreb-Vukovar, 2007., 475.-501.

Cerna, Drenovci, Gradište, Gunja, Ivankovo, Jarmina, Lovas, Markušica, Negoslavci, Nijemci, Nuštar, Privlaka, Stari Jankovci, Stari Mikanovci, Štitar, Tompojevci, Torinci, Tovarnik, Trpinja, Vođinci i Vrbanja. U Vukovarsko-srijemskoj županiji, uz većinski hrvatski narod, živi i 19 nacionalnih manjina, od kojih je najveća po broju srpska nacionalna manjina, ali o njoj u ovom tekstu neće biti riječi, nego će se rad baviti problematikom ostalih nacionalnih manjina, a to su: Albanci, Bošnjaci, Bugari, Crnogorci, Česi, Mađari, Makedonci, Austrijanci, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumunji, Rusi, Rusini, Ukrajinci, Slovaci, Slovenci, Talijani i Židovi.

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine na području ove županije živio je 231.241 stanovnik: 158.128 Hrvata (68,4%), 45.491 Srbin (19,7%), 3.117 Mađara (1,3%), 1.630 Slovaka (0,7%), 3.648 (1,5%) Rusina i Ukrajinaca, 250 Nijemaca (0,1%) te 18.977 ostalih i nepoznato (8,3%).⁶ Srbijansku ratnu agresiju na Hrvatsku 1991. godine Vukovarsko-srijemska županija je „dočekala“, dakle, s razmjernom homogenom nacionalnom slikom naseljenosti, u kojoj su Hrvati kao najbrojnije stanovništvo činili više od 2/3 ukupne populacije Županije.⁷

U agresiji na Republiku Hrvatsku 1991. godine veliki dio Županije bio je okupiran. Iz tih naselja prognano je hrvatsko i ostalo nesrpsko stanovništvo, a prije, tijekom i nakon mirne reintegracije Vukovarsko-srijemsku županiju napustio je i dio domicilnog kao i novodoseljenog srpskog stanovništva. Demografski ratni gubici, koji se odnose na ratni mortalitet i prisilne migracije, znatno su radikalizirali ionako prilično poremećene prijeratne demografske procese u županiji, a time i smanjili ukupan broj stanovnika. Etnički sastav, prema popisu iz 2001.: Hrvati 78,3%, Srbi 15,5%, Mađari 1,0%, Rusini 0,9% i drugi.

Ljiljana Dobrovšak
**Nacionalne manjine
 u Vukovarsko-srijemskoj županiji u
 popisima 1991. i
 2001. godine**

Tablica 3.
 Nacionalne manjine
 1991. i 2001. u
 Vukovarsko-srijemskoj
 županiji

Nacionalne manjine	1991.	2001.	Indeks promjene 2001./1991.
Albanci	603	487	80,8
Bošnjaci	2.701	1.138	42,1
Bugari	13	10	76,9
Crnogorci	287	119	41,5
Česi	62	43	69,4
Mađari	3.117	2.047	65,7
Makedonci	223	124	55,6

6 D. Živić, *Stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije*, 153.-158.

7 Isto, 158.

Austrijanci	3	4	133,3
Nijemci	250	171	68,4
Poljaci	60	32	53,3
Romi	265	167	63,0
Rumunji	14	17	121,4
Rusi	64	30	46,9
Rusini	2.628	1.796	68,3
Ukrajinci	840	476	56,7
Slovaci	1.630	1.338	82,1
Slovenci	217	92	42,4
Srbi	45.491	31.644	69,6
Talijani	12	5	41,7
Židovi	13	5	38,5

Dok je prema podacima iz popisa stanovništva 2001. u čak 18 županija u Hrvatskoj zabilježen porast broja **Albanaca** (najviše u Međimurskoj i Varaždinskoj), u tri je hrvatske županije zabilježeno smanjenje apsolutnog broja albanskog stanovništva. Uz Ličko-senjsku i Dubrovačko-neretvansku županiju, albanska populacija je smanjena i u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Albanaca je najviše u Vukovaru (112), Vinkovcima (86) i Nuštru (82), u većini općina ih je po nekoliko (od 2 do 10), a nema ih u općinama: Babina Greda, Markušica, Negoslavci, Privlaka, Tovarnik, Trpinja i Vodinci.

U vezi s izjašnjavanjem **Bošnjaka**, problem je da tijekom popisivanja stanovništva 1991. nije postojala kategorija Bošnjaka, nego su se izjašnjavali kao Muslimani. U Vukovarsko-srijemskoj županiji najviše Bošnjaka ima općina Gunja (693) i zatim Drenovci (264), od gradova najviše ih je u Vinkovcima (62), pa Županji (57) i Vukovaru (39). U ostalim općinama ih ili nema (u 14 općina nisu popisani), ili ih je zapisano jedan do najviše 5 pripadnika.

Bugari su u Hrvatskoj relativno malobrojni, i najviše žive u Zagrebu, dok je u Vukovarsko-srijemskoj županiji 2001. zabilježen blag pad u odnosu na popis iz 1991. godine. Popisani su jedino u Vinkovcima (3) i Vukovaru (7).

Crnogorci bilježe u odnosu na popis iz 1991. relativno najveći pad pripadnika nakon Srba. Pad broja Crnogoraca zabilježen je u svim hrvatskim županijama, pa i u Vukovarsko-srijemskoj, s time da to nije toliko posljedica prirodne asimilacije ili znatnog prirodnog pada nego intenzivnog iseljavanja Crnogoraca iz Hrvatske između 1991. i 2001. godine. Naime, pripadnici crnogorske manjine bili su do 1991. iznadprosječno zastupljeni (u odnosu

na svoj udjel u stanovništvu Hrvatske) u vojsci, policiji, sudstvu i upravi.

Zabilježeno je smanjenje i broja **Čeha** u cijeloj Hrvatskoj. Međutim, dvije trećine Čeha ionako živi u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, odnosno u daruvarskom i grubišnopoljskom području. U Vukovarsko-srijemskoj županiji Čeha najviše ima u Vukovaru (19), Vinkovcima (12), Borovu (8) i Iloku (5), u pet općina ih je 1-2 dok ih u 22 općine nema.

Popis iz 2001. pokazao je da je **Mađara** oko 25% manje u cijeloj Hrvatskoj. Najviše ih i dalje živi u Osječko-baranjskoj županiji (59,0%), dok više od tisuću pripadnika imaju još samo Bjelovarsko-bilogorska i Vukovarsko-srijemska županija. Između 1991. i 2001. mađarsko stanovništvo u gradovima Vukovarsko-srijemske županije smanjilo se za 38,5%, a u općinama za 31,9%. Porast mađarske nacionalne manjine zabilježen je samo u općinama Ivankovo (11,1%), Negoslavci (200,0%) i Trpinja (40,6%). Međutim, u općini Ivankovo radi se o povećanju od samo jedne osobe, u Negoslavcima o dvije osobe te u općini Trpinja od „čak“ sedam osoba. U tri općine Vukovarsko-srijemske županije ostao je nepromijenjen broj Mađara (Gunja, Jarmina i Privlaka) no i ovdje je riječ o samo desetak stanovnika. U preostalim općinama i u svih pet gradova županije broj mađarskog stanovništva je smanjen. Relativno najveće smanjenje zabilježeno je u općinama Drenovci i Gradište (po 75%), dok u općinama Bošnjaci i Vođinci više nema popisanih Mađara (iako ih je 1991. bilo 4). Najveće smanjenje u broju Mađara ipak bilježi Vukovar, u kojem je 1991. bilo 745 Mađara, a 2001. 387 (358 Mađara manje). Popis iz 2001. pokazao je da je trećina mađarskog stanovništva koncentrirana u gradovima: Ilok, Vinkovci i Vukovar, a više od polovice (52,7%) u općinama: Nuštar, Stari Jankovci, Tompojevci i Tordinci. U preostalim općinama živi tek nešto više od 13,0% Mađara ove Županije.⁸

Broj **Makedonaca** smanjio se u svim županijama, pa tako i u Vukovarsko-srijemskoj. Najviše ih je popisano u Vukovaru (39), Vinkovcima (34), Iloku (13) i Nuštru (12), u 12 općina ih nema, dok je u preostalim općinama njihov broj minimalan (1 do 2 pripadnika).

Za razliku od popisa provedenih prije 1991., koji su u razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata stalno bilježili smanjenje broja **Nijemaca i Austrijanaca**, oni u razdoblju između 1991. i 2001. godine bilježe demografski rast. Razloge povećanju ponajprije treba tražiti u donekle promijenjenom načinu popisnoga izjašnjavanja. Naime,

8 D. Živić, *Stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije*, 161.-162.

proteklih je godina stvarni broj Nijemaca i Austrijanaca bio „prikriven“ među drugim narodnosnim skupinama, i to zbog poznatih događaja nakon Drugoga svjetskog rata. Austrijanaca u Vukovarsko-srijemskoj županiji gotovo nema (popisana su samo 4, i to dvoje u Vinkovcima te po jedan u Iloku i Nuštru) dok je nešto drugačija slika s Nijemcima. Najveće skupine Nijemaca popisane su u gradovima: Vukovaru (58), Vinkovcima (30) i Iloku (29), dok ih je u ostalim općinama po jedan ili dva pripadnika, najviše sedam. Nema ih u 8 općina.

Pripadnici **poljske** nacionalne manjine relativno su malobrojni, iako su zastupljeni u svim županijama, no između 1991. i 2001. manje ih je u većini hrvatskih županija, pa i u Vukovarsko-srijemskoj. Poljaci su popisani u samo sedam općina, s time da ih je najviše u Vukovaru (21), a u ostalima živi jedan do tri pripadnika.

Od svih nacionalnih manjina u Hrvatskoj, **Romi** imaju najveći brojčani porast u promatranom razdoblju, iako ne u svim županijama. U Vukovarsko-srijemskoj županiji zbog posljedica rata, Roma je manje. Broj romskog stanovništva ne odgovara stvarnom stanju, te se pretpostavlja da ih je više, jer još uvijek svi ne sudjeluju u popisu stanovništva, a i mnogobrojni etnički Romi izjašnjavaju se drugačije (uglavnom kao Hrvati). Procjene o stvarnom broju Roma u Republici Hrvatskoj kreću se između 30 i 40 tisuća (dok ih prema popisu iz 2001. ima oko 10 tisuća). U Vukovarsko-srijemskoj županiji Romi su popisani samo u dva grada: Vinkovcima (114) i Vukovaru (45) te u četiri općine: Lovas (1), Tompojevci (2), Tovarnik (2) i Vrbanja (3).

Broj **Rumunja** se u Republici Hrvatskoj smanjuje, dok su u Vukovarsko-srijemskoj županiji u porastu. Najbrojniji su u Vukovaru (9), dok u ostalih sedam općina u kojima su popisani, ima od jedan do dva pripadnika.

Rusa u Hrvatskoj ima više nego u prethodnom razdoblju, iako još uvijek relativno malo. Vukovarsko-srijemska županija bilježi ipak njihovo smanjenje, pa Rusa najviše ima u Vukovaru (17), dok ih je u ostalih osam općina, u kojima su popisani, od jednog do četiri pripadnika.

Broj **Rusina i Ukrajinaca** stalno se smanjuje, pa i u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Do 1991. godine Rusini su samo u Vukovarsko-srijemskoj županiji činili više od 1% ukupnog stanovništva, što je 2001. smanjeno ispod tog udjela. U gradovima Vukovarsko-srijemske županije rusinsko i ukrajinsko stanovništvo je depopuliralo za 43,3%, a u općinama za 26,4%. Većinska rusinska naselja u Vukovarsko-srijemskoj županiji tradicionalno su Petrovci u općini Bogdanovci te Mikluševci u općini Tompojevci.

Što se tiče Ukrajinaca, oni su i 1991. i 2001. godine najzastupljeniji u Vukovarsko-srijemskoj županiji, gdje su zabilježili i relativno najveće smanjenje broja u promatranom razdoblju. Dakako da je u tom brojčanom smanjenju odlučujuću ulogu imalo i njihovo prognaništvo iz mjesta stanovanja 1991. godine. Naime, dio Ukrajinaca i nakon mirne reintegracije 1998. godine nije se vratio svojim kućama nego su ostali živjeti u drugim dijelovima Hrvatske, što pokazuje podatak da je čak 14 županija zabilježilo porast broja Ukrajinaca. U Vukovarsko-srijemskoj županiji samo su u dvije općine Županije Rusini i Ukrajinci povećali broj svojih pripadnika – u općini Ivankovo za 50% (sa 2 na 3) i u općini Nijemci za 80% (sa 5 na 9). U općini Markušica zadržan je, između 1991. i 2001. godine, jednak broj Rusina i Ukrajinaca (1 osoba). U pet općina 1991. i 2001. nije bilo popisanih Rusina i Ukrajinaca (Babina Greda, Jarmina, Privlaka, Tordinci i Vođinci). Tim općinama pridružile su se i općine: Bošnjaci, Cerna, Otok, Stari Mikalovci i Vrbanja, u kojima 2001. više nije bilo ni Rusina ni Ukrajinaca (1991. ih je bilo 10). Jedino je u općini Gradište, u kojoj 1991. nije bilo ni Rusina ni Ukrajinaca, 2001. godine popisana jedna osoba. Nešto više od 40% Rusina i Ukrajinaca živi u gradovima Vinkovci i Vukovar, ostalih 31,9% u općini Bogdanovci (uglavnom u naselju Petrovci), te još 16,3% u općini Tompojevci (najviše u Mikluševcima). U preostalim gradovima i općinama živi još 11,1% rusinsko-ukrajinskog stanovništva ove županije.⁹

U Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji živjelo je 74,1% svih **Slovaka** u Hrvatskoj prema popisu iz 2001. godine. Kao i kod prethodnih manjina, i Slovaci bilježe pad u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Depopulacija slovačkog stanovništva u Vukovarsko-srijemskoj županiji iznosila je 16,5%, a u općinama 27,0%. U gradu Iloku u kojem je 1991. godine živjelo čak 73,0% Slovaka ove Županije, pad njihovog broja iznosi 12,4%. Unatoč padu broja pripadnika koncentracija slovačkog stanovništva u Iloku porasla je na 78% te je tako postala još izraženija (ima ih 1.044). U općinama Babina Greda, Gradište, Ivankovo, Negoslavci, Privlaka, Stari Jankovci i Tordinci nije popisani nijedan Slovak. Općine Borovo, Bošnjaci, Drenovci, Markušica i Tompojevci zadržale su jednak broj Slovaka i 1991. i 2001. godine, no radi se o samo 30 osoba. Uz Ilok nešto značajniju koncentraciju slovačkog stanovništva zadržali su samo grad Vukovar i općina Vrbanja, u kojima je 2001. popisano 85, odnosno 72

9 D. Živić, *Stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije*, 162.

stanovnika slovačke nacionalne manjine (ukupno se radi o 11,7% Slovaka Vukovarsko-srijemske županije).¹⁰

Broj **Slovenaca** u Republici Hrvatskoj se prepolovio, a najveće relativno smanjenje zabilježeno je u Vukovarsko-srijemskoj i u Brodsko-posavskoj županiji. Slovenaca najviše ima u Vinkovcima (38) i Vukovaru (28).

Broj **Talijana** u Vukovarsko-srijemskoj županiji također bilježi smanjenje (ima ih samo u Vinkovcima (1), Vukovaru (1), Starim Jankovcima (2) i Tovarniku (1)).

Slično je sa **Židovima**, koji su do početka Drugoga svjetskog rata imali uglednu zajednicu koja je 1991. godine imala samo 13, a 2001. godine tek 5 članova, trojica žive u Vinkovcima, jedan u Vukovaru i jedan u Nuštru.¹¹

RAZLOZI SMANJENJA BROJA PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANJI

- a. Posljedice rata koji se vodio u Hrvatskoj u razdoblju od 1991. do 1995. (demografski ratni gubici, prisilne migracije kao posljedica politike etničkog čišćenja koju je provodio srbijanski agresor, ekonomske posljedice – razaranje materijalnih dobara).
- b. Migracije stanovništva u gradove i urbanizacija koja slabi seoske zajednice, pucaju veze utemeljene na autohtonom obliku privređivanja i kidaju se veze s manjinskim kulturama.
- c. Migracija stanovništva (politička i ekonomska), i to ne samo na relaciji selo-grad, nego i na relaciji interregionalnih i prekomorskih migracija, posebno tijekom i nakon rata 1991.-1995.
- d. Viša razina obrazovanja ubrzava socijalnu pokretljivost pripadnika nacionalnih manjina.
- e. Mješoviti brakovi kao institucija koja podvaja etničku komponentu stanovništva, što je posebno karakteristično za pripadnike srpske nacionalne manjine koji žive u gradovima i područjima koja nisu bila zahvaćena ratom.
- f. Slabljenje kohezivnih elemenata etniciteta koje zamjenjuje identifikacija s profesionalnom ili socijalnom skupinom ili regionalnom pripadnošću.¹²

10 D. Živić, *Stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije*, 162.

11 S. Tatalović, *Nacionalne manjine u Hrvatskoj*, 63.-87.

12 S. Tatalović, *Nacionalne manjine u Hrvatskoj*, 26., i Dražen Živić, *Demografske prilike u Hrvatskoj početkom 1990-ih, Časopis za suvremenu povijest*, br. 1, Zagreb, 2008., 219.-236.

Vukovarsko-srijemsku županiju kao rubno i granično područje hrvatske države uvijek su pratile migracije i izmjene stanovništva. Rezultati popisa iz 1991. i 2001. godine pokazuju da ni kraj 20. stoljeća nije pošteđen novih demografskih promjena. Kao posljedica migracijskih kretanja potaknutih ratom, zatim visokih izravnih demografskih gubitaka zbog srbijanske agresije kao i nepovoljnih tendencija u prirodnom kretanju stanovništva i promijenjenih kriterija popisivanja stanovništva te političke nestabilnosti, ne smanjuje se samo većinsko hrvatsko stanovništvo nego i stanovništvo manjinskih zajednica u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Nema u toj županiji nacionalne manjine čiji broj pripadnika nije smanjen od 1991. do 2001. (osim Rumunja). Uz Hrvate i Srbe kao dvije najbrojnije nacionalne skupine u Vukovarsko-srijemskoj županiji znatniji udjel u ukupnom stanovništvu 2001. godine imali su Mađari u općini Tordinci, Slovaci u Iloku te Rusini i Ukrajinci u općinama Bogdanovci i Tompojevci. U ukupnom stanovništvu općine Gunja ostalo stanovništvo sudjeluje s udjelom više od 30%, a radi se uglavnom o bošnjačko-muslimanskom stanovništvu podrijetlom iz Bosne i Hercegovine. Iako su se neki pripadnici nacionalnih manjina nakon mirne reintegracije Hrvatskoga Podunavlja vratili na ove prostore, njihov ukupan broj je i dalje u padu.